

ASPECTE EXTRALINGVISTICE ALE TRADUCERII

Alina POSTOLACHE

Given that translation is an important activity in nowadays globalized world, extralinguistic aspects of the translation are often overlooked due to the complexity of the topic. Though, its importance is especially relevant in terms of some recent linguistic hypotheses and theories, the most important in our case being the hypotheses of linguistic relativism which affirms language affects people's perception of the world.

În cadrul acestui articol, ne-am propus să abordăm unele probleme ce țin de aspectele extralingvistice ale traducerii. Prin termenul „extralingvistic” subînțelegem o serie întreagă de factori situați în afara limbii, care influențează asupra percepției și interpretării anumitor fenomene sociale, culturale și creează adesea dificultăți în procesul de traducere. Aspectele extralingvistice pot fi actualizate și datorită lexicului regional, care este condiționat, la rândul său, de modul de viață sau specificul activității profesionale.

Totuși, mai întâi de toate, ne interesează diferențele culturale care își găsesc, inevitabil, oglindire în dificultățile care pot apărea în procesul de traducere. Traducătorul nu efectuează o tranziție de la o limbă la alta, ci de la o cultură la alta, or cea mai mare provocare nu o reprezintă unitățile lexicale, ale căror echivalente nu pot fi identificate cu ușurință în limba-țintă, ci cuvintele care reflectă un concept social sau cultural specific. De exemplu, este destul de dificilă traducerea într-o altă limbă a sintagmei *casa mare*, în pofida faptului că, fiind examinate separat, unitățile lexicale care integrează această sintagmă sunt cât se poate de accesibile pentru o traducere în orice limbă.

Această categorie de cuvinte și expresii, care desemnează obiecte, concepte și fenomene tipice doar pentru o cultură anume și nu posedă

echivalențe exacte într-o cultură distinctă, este cunoscută cu denumirea de *realii*. Astfel, *realiile* sunt cuvinte sau expresii marcate de un puternic colorit local, național, istoric etc., care creează numeroase dificultăți și obstacole pentru activitatea profesională a traducătorului și necesită o abordare specială.

Prin urmare, traducerea reprezintă un proces complex, în care traducătorul trebuie să studieze textul original în contextul timpului și spațiului, în care a fost produs acesta, acordând o atenție deosebită factorilor istoric, social și cultural, precum și conexiunilor interculturale, care vor contribui la o soluționare mai eficientă a acestor sarcini. Astfel, procesul de traducere nu urmează a fi interpretat ca o simplă activitate ce poate fi realizată cu suportul unui dicționar bilingv, ci va fi definit ca un proces complex, condiționat de cultura țării de origine, factori de natură socială, culturală și istorică, emițătorul și destinatarul mesajului care urmează a fi supus procesului de traducere, particularitățile stilistice etc.

Pentru a exemplifica aceste afirmații, am putea menționa pronumele personale. Astfel, dacă în limbile română și rusă există o disociere netă între sfera de utilizare a pronumelor personale *tu (ты)* și formele de politețe *Dumneavoastră (Вы)*, atunci în limba spaniolă lucrurile se prezintă diferit, în virtutea unei serii întregi de factori. Întrucât această limbă este vorbită pe patru continente, or numărul vorbitorilor nativi de limbă spaniolă, în prezent, se ridică la aproximativ 480 de milioane, este evidentă diversitatea lingvistică generată de această stare de lucruri, care creează, de altfel, și numeroase dificultăți pentru procesul de traducere. Așadar, în Spania forma de plural a pronumelui *Usted – Ustedes* va fi utilizată în calitate de pronume de politețe, în timp ce, în cea mai mare parte a țărilor din America Latină, forma de plural *Ustedes* va înlocui pronumele personal *vosotros* și va exercita, concomitent, și funcția de exprimare a politeții. În aceste condiții, sarcinile traducătorului se vor complica, acesta fiind nevoit să efectueze o incursiune în contextul socioistoric și cultural pentru a identifica soluția optimă.

Astfel, devine cât se poate de evident rolul care îi revine în prezent traducerii și necesitatea de a soluționa sarcinile majore ale traducătorilor profesioniști prin studierea aprofundată a problemelor ce țin de

aspectele extralingvistice ale traducerii. Efectul globalizării a avut un impact social imens asupra studiilor de traducere, pentru că, în mod firesc, fenomenul globalizării este indisolubil legat de traducere. Este adevărat faptul că disponibilitatea serviciilor de internet a contribuit la relevanța și popularitatea traducerii. Totuși, problemele majore cu care se confruntă aceasta depind pe deplin de factorul uman.

Grație globalizării, frontierele naționale au dispărut, iar clasicii unei țări au devenit, totodată, clasici ai lumii prin intermediul traducerii. Se pare că nu mai aparțin limbii sau culturii în care au fost create inițial. Deși majoritatea traducătorilor consideră că traducerile îndeplinesc un rol deosebit de important în eliminarea decalajului cognitiv sau cultural care separă mai multe comunități lingvistice, există și opinia, potrivit căreia un text literar își pierde esența în traducere. Totuși, pe plan internațional, ne putem forma o idee despre literaturile și culturile lumii întregi datorită traducerii. Traducerea oferă o identitate globală sau internațională unui text sau unui scriitor, făcându-l accesibil tuturor. Ambele aspecte sunt importante, însă nu există niciun compromis cu privire la exactitatea traducerii în toate sensurile. Astfel, un studiu aprofundat și o elucidare complexă a aspectelor extralingvistice va contribui la conștientizarea responsabilității traducătorilor de a transmite o viziune sau o proiecție exactă despre o anumită cultură dintr-o anumită perioadă.

În concluzie, putem afirma, de asemenea, că una din dimensiunile fundamentale ale aspectelor extralingvistice ale traducerii este adaptarea culturală a textului original. Anume din acest motiv, este important ca traducătorul să posede competențele adecvate nu doar în aspect lingvistic, ci și cultural. În afară de aceasta, în cazurile în care traducătorul este un nativ, adică un purtător al limbii-bază, este recomandabilă și asistența unui consultant purtător al limbii-țintă, în vederea compensării eventualelor „lacune interculturale” care pot surveni în procesul de desfășurare a activității sale profesionale. Totodată, este evident faptul că dificultățile pe care le implică activitatea traducătorului sunt majore, întrucât un mesaj cât se poate de accesibil pentru destinatarii limbii de origine poate deveni confuz pentru destinatarii limbii-țintă, în pofida identificării echivalențelor necesare. În aceste condiții, traducătorului îi va reveni rolul de „mesager” dotat

cu misiunea de a oferi explicațiile de rigoare și de a înlătura obstacolele interculturale.

Referințe:

1. CONDREA, I. *Traducerea din perspectivă semiotică*, Chișinău: Cartdidact, 2006. 300 p.
2. DAMEN, L. *The Communication and Culture Riddle En Cultural Learning: The Fifth Dimensions in The Language Classroom*, New York: Addison Wesley, 1997. 406 p.
3. DEUTSCHER, G. *Through the language glass. Why the world looks different in other languages*, New York: Metropolitan books, 2010. 320 p.
4. GARCÍA, E.P. *Aspectos Teóricos Y Prácticos De La Traducción*, Salamanca: Ediciones Universidad De Salamanca, 1994. 29 p.
5. GENTNER, D., GOLDIN-MEADOW, S., *Language in Mind. Advances in the Study of Language and Thought*, London: The MIT Press, 2003. 528 p.
6. LARSON, L.M. *Meaning-Based Translation*. Washington: University Press of America, 1998. 288 p.
7. МОСИЕНКО, Л.И. *Лингвокультурологическая проблема классификации реалий*. Оренбург: Вестник ОГУ 11, 2005. 161 p.
8. ТРИБОЦКАЯ, А.С., ДАНЬКОВ, О. Реалии как объект перевода, В: *Мир языков: ракурс и перспектива: материалы VI Междунар. науч. практ. конф.* Минск, 2015. 300 p.

Recomandat
Laura MÎRZAC, lector univ.